

MARTI DOMÍNGUEZ

Glosa immoderada sobre la libèl·lula de Miró

Una de les obres de Joan Miró que més han cridat l'atenció del meu tarannà d'entomòleg és aquell llenç que es conserva al Museo del Prado titulat: *Libèl·lula de alas rojas persiguiendo a una serpiente que se desliza en espiral hacia la estrella cometa*. És un títol excepcional, retòric, lleugerament dalinesc, i que deixa tothom bocabadat. On és la libèl·lula?, es pregunta la gent, intentant escatir d'entre aquelles formes colorides alguna explicació a un títol aparentment tan esclaridor. Perquè, al capdavall, sovint s'esdevé que amb les obres d'art modern no entenem gaire, i per això els títols resulten l'únic element –l'únic punt de suport o de salvació– per a poder escatir alguna cosa. Ja m'enteneu: tothom ha vist una libèl·lula perseguir en ziga-zagues prodigioses les seues presses, quan no altres parots que han envaït el seu territori, i llavors s'origina un canyaret, una fressa característica d'ales. Que en aquest cas la libèl·lula de Miró persegueix una serp que llisca en espiral no se sap molt bé on, és el que s'acostuma a interpretar com una llicència d'autor...

Vull dir amb això que l'art té coses incomprendibles, inassolibles per al racionalista. Tot amb tot, sovint del que es tracta és de saber identificar els signes, de capir aquella traslació d'un llenguatge de pas real a un de simbòlic. És allò que Pere Gimferrer escriu en el seu *Dietari*, a propòsit de Joan Miró: "Veia, sovint, el signe i –transparentant-s'hi– allò que indicava el signe; la dona, l'home, el pagès, la lluna, la flor, l'estel, l'escala de l'evasió enlairant-se en l'amplària còsmica, l'insecte ínfim i bellugadís que batega en la claror del mas." Busquem en aquells traços, en aquells grafismes inconnexos, alguna indicació, quelcom que es "transparente" i que

"Tot sembla indicar que les libèl·lules entren un sistema sensorial i de vol ultraprecís, que els permet ajustar la seua imatge de tal manera que sempre apareixen ocupant el mateix espai en la retina de la seua víctima. D'aquesta manera resulten totalment invisibles"

ens ofresca un bri de llum. De vegades, les opacitats són impenetrables. Altres vegades, en canvi, quines alegries... Vet ací, amics, en aquest signe, i de manera inequívoca, l'escala de l'evasió enlairant-se en l'amplària còsmica!

Us preguntareu cap on condueixen aquestes divagacions. Akiko Mizutani, una investigadora de l'Australian National University de Canberra, ha publicat en la revista *Nature* (5 de juny) un article sobre el vol de les libèl·lules que ha deixat tota la comunitat científica perplexa. Aquesta especialista en la visió dels insectes ha gravat amb tres càmeres estereoscòpiques el vol d'un grup d'espia-dimonis (*Hemianax papuensis*), la qual cosa li ha permès reconstruir-ne els moviments en tres dimensions. D'aquesta manera, ha pogut demostrar que els mascles poden volar de tal manera que resulten totalment

invisibles als seus opositors, una tècnica coneguda com camuflatge en moviment (*motion camouflage*). La forma exacta com ho aconsegueixen encara no està clara, però tot sembla indicar que les libèl·lules entren un sistema sensorial i de vol ultraprecís, que els permet ajustar la seua imatge de tal manera que sempre apareixen ocupant el mateix espai en la retina de la seua víctima. D'aquesta manera resulten –als ulls de les preses– totalment invisibles.

Convindreu que al davant d'aquests resultats, la críptica libèl·lula de Miró se'ns queda una mica fada. Ja passen aquestes coses! I és que la realitat sovint resulta molt més surrealista que la més esborrajada ficció. Libèl·lules invisibles en moviment!... És fantàstic. Com deia aquell gran entomòleg que fou Nabokov: "No hi ha ciència sense imaginació, i no hi ha art sense fets."

TERRES DE L'EBRE

Un pla per a garantir el desenvolupament

El Pla territorial de les Terres de l'Ebre, promogut per la Generalitat de Catalunya el 16 de maig de 1995 i aprovat definitivament el 15 de maig de 2001, ordena el territori delimitat per les comarques del Baix Ebre, el Montsià, la Ribera d'Ebre i la Terra Alta.

L'elaboració d'aquest Pla ha estat fruit d'un procés d'anàlisi acurada de la realitat territorial de les Terres de l'Ebre i de les seves potencialitats de creixement.

Es tracta d'un procés consensuat i amb la participació dels agents i les institucions directament vinculats a aquest territori i en el qual l'Institut per al Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre (IDECE) ha tingut, i tindrà encara més en el futur, un paper destacat de catalitzador.

El Pla territorial de les Terres de l'Ebre planteja un conjunt de mesures estructurals i estratègiques sobre l'organització dels sistemes territorials, fixa un marc de referència per al desenvolupament de les revisions dels plans generals d'ordenació urbana i,

d'acord amb el Pla d'espais d'interès natural, assenyalava les mesures de protecció complementàries sobre el medi i, en especial, les accions per a garantir l'equilibri d'aquest sistema natural tan dinàmic que és el delta de l'Ebre, amb l'objectiu d'assegurar el desenvolupament sostenible d'aquestes comarques des dels punts de vista social, econòmic i ambiental.

LÍNIES ESTRATÈGIQUES

El model de desenvolupament que planteja el Pla territorial es fonamenta en unes

directrius estratègiques comunes que es poden resumir en els punts següents: cohesió interna a les Terres de l'Ebre, amb l'increment de lligams entre les comarques; impuls demogràfic, per trencar la tendència global a l'estancament (en alguns casos, a la regressió) de la població d'algunes àrees; millora dels sistemes productius, per fer arribar el creixement a tota la regió per mitjà de la transformació agrària, amb regadius més eficients, l'impuls de l'aqüicultura, l'aprofitament de l'energia eòlica, la potenciació de petites indústries de baix impacte i el foment actiu

del turisme; millora de les comunicacions, amb el reforçament de les comunicacions internes i la millora de la connexió amb les regions veïnes i la regió metropolitana, amb especial atenció a les perspectives del corredor ferroviari mediterrani (tren d'alta velocitat); potenciació d'un recurs estratègic: el riu, per promoure el reconeixement de la centralitat del riu com a via de comunicació, com a factor d'identificació sociològica i com a factor de desenvolupament econòmic i local; dinamització dels espais naturals, valoració del paper dinamitzador del terri-

tori que poden exercir els parcs naturals del delta de l'Ebre i dels Ports de Beseit; protecció de les àrees econòmiques perifèriques, d'acord amb la necessitat de donar tractament específic i major suport a les àrees territorialment més fràgils, com són el delta de l'Ebre i la Terra Alta; impuls de les centralitats, per promoure el potencial que tenen les capitals de comarca, i suma de sinergies, amb el suport de l'Institut per al Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre com a element catalitzador i promotor d'iniciatives per a crear riquesa al territori.

Tenint en compte la diversitat de comportament des de punts de vista com el demogràfic, el social, l'econòmic i el de la mobilitat, el Pla territorial identifica vuit sistemes urbans a les Terres de l'Ebre que es podrien emmarcar en dos àmbits més amplis: l'Ebre interior, que inclou el Sistema Gandesa, el Sistema Flix/Ascó i el Sistema Móra d'Ebre/Móra la Nova; i l'Ebre deltaic, amb el Sistema Tortosa, el Sistema l'Ametlla de Mar/el Perelló, el Sistema l'Aldea/Camarles/l'Ampolla/Deltebre, el Sistema Amposta/Sant Carles de la Ràpita i el Sistema Alcanar/Ulldona/la Sènia.

LES PROPOSTES DEL PLA

Indústria. En aquest territori, la indústria ha de ser el motor d'una economia sostenible. La disponibilitat de sòl industrial preparat i a bon preu esdevé un factor clau per a la generació i atracció d'activitat.

Aquest fet, sumat a unes condicions favorables de climatologia, disponibilitat d'ai-

gua i de sòl, i al procés de gasificació que s'està executant actualment en tot l'àmbit, fan de les Terres de l'Ebre un indret idoni per reforçar la capacitat de desenvolupament industrial. Una posició que pot esdevenir estratègica a curt termini dins el corredor del Mediterrani.

Des del punt de vista del potencial del sòl qualificat com a industrial, l'àmbit disposa d'una notable superfície reservada, que supera les 1.700 ha. És a partir d'aquesta situació —que es respecta— que el Pla Territorial preveu la delimitació i dimensió de nous sectors industrials que, localitzats de manera estratègica, han de permetre ampliar la capacitat de creixement de cada sistema. Així, per entendre les noves necessitats de l'activitat econòmica, el Pla Territorial preveu la creació de 300 ha de sòl industrial nou en localitzacions de caràcter estratègic.

Turisme. Les Terres de l'Ebre reuneixen condicions òptimes per al desenvolupa-

ment d'un turisme sostenible que, des del gaudi i el respecte pel patrimoni natural i cultural d'aquesta àrea, generi riquesa econòmica en tot l'àmbit del territori. El Pla procura que aquesta activitat abasti tant les zones costaneres com les interiors.

En aquest sentit, estableix les directius per a potenciar alternatives al turisme tradicional de costa, com ara el turisme fluvial, el turisme verd, l'agroturisme o el turisme cultural, per tal de no estacionalitzar la temporada, ampliar les potencialitats dels focus d'interès turístic en tot l'àmbit i oferir als nuclis menys desenvolupats la possibilitat de complementar les seves activitats tradicionals amb la generació de recursos addicionals vinculats al sector terciari i de serveis.

Agricultura. Les Terres de l'Ebre constitueixen una de les zones de Catalunya on l'agricultura encara té un pes específic com a sector econòmic. Actualment ocupa una part important de la població,

per bé que sovint l'activitat agrícola es complementa amb altres activitats en el sector secundari i terciari.

En qualsevol cas, per a mantenir i afavorir els paisatges agraris que sovint presenten un alt valor afegit de caràcter ambiental, el Pla territorial recull diverses mesures entre les quals destaquen: la protecció dels espais agraris com a sòl no urbanitzable; la programació de sòl industrial associat a la indústria agroalimentària derivada dels productes conreats; la potenciació de les mesures agroambientals que assegurin la continuïtat del sector arrosser; i la incorporació dels projectes de nous recs de suport que permetran millorar l'eficiència econòmica de les explotacions gràcies a la seva diversificació i reduir alhora l'atur temporal, ja que, en ampliar els tipus de cultius, caldrà mà d'obra per a atendre les noves necessitats.

Pesca i aqüicultura. La pesca ha estat i és un sector tradicional a les Terres de

l'Ebre, del qual viuen més de 1.200 persones i que suposa prop del 23,5 % de la població catalana dedicada a aquesta activitat. Els ports de Sant Carles de la Ràpita i de l'Ametlla de Mar se situen avui entre els ports pesquers més importants de la costa catalana.

Les actuacions previstes al Pla territorial per a impulsar aquest nou sector d'activitat i

tivament l'impacte ambiental de les instal·lacions de generació o ús de l'energia.

En aquest sentit, el Pla reconeix el potencial eòlic de les Terres de l'Ebre i aposta per explotar racionalment aquesta font d'energia renovable i de baix impacte ambiental com a instrument de diversificació i complementarietat de l'activitat econòmica a les zones rurals.

suposarà també un increment del nombre de llars, que arribaran a ser 68.000, sense comptar les segones residències.

El potencial de nova edificació de l'actual sòl residencial qualificat com a urbanitzable és de 43.000 nous habitatges i la necessitat d'habitatges que cal resoldre en nous sectors residencials és de prop de 19.000 nous habitatges.

La millora de la xarxa bàsica de carreteres i de l'accessibilitat a les grans vies de comunicació, la potenciació del ferrocarril i de la plataforma logística intermodal del corredor del Mediterrani, i les actuacions previstes en el front portuari, l'impuls de la navegabilitat del riu o la creació d'un aeròdrom es configuren com els punts forts de les actuacions en infraestructures.

consolidar el tradicional de la pesca se centren en cinc grans línies: millorar les instal·lacions pesqueres (ports pesquers); protegir les llacunes del Delta; millorar la qualitat de l'aigua de les badies; promoure el sòl apte per al desenvolupament de l'aqüicultura a terra; i millorar la gestió de l'aigua dolça al Delta.

Energia eòlica. El model de desenvolupament sostenible del Pla territorial de les Terres de l'Ebre fa una aposta clara i decidida per l'ús racional de l'energia, les tecnologies eficients i les energies renovables, en línia amb les propostes de la Comissió Europea i les polítiques ambientals més avançades. Així mateix, opta per garantir els subministraments als ciutadans, fomentar la capacitat d'autoabastament i reduir significa-

L'opció que fa el Pla per l'energia eòlica es justifica pels grans avantatges que ofereix aquest tipus d'energia tant des del punt de vista ambiental, com social, territorial i econòmic.

Habitatge i sòl residencial. El Pla territorial avalua i quantifica les necessitats de sòl residencial nou i la demanda previsible d'habitatges a partir del creixement demogràfic associat als canvis que es preveuen en les diferents estructures socioeconòmiques i segons el desenvolupament d'activitats, tant des del punt de vista dels sectors d'activitat com del territorial.

El creixement demogràfic previst per a arribar als 180.000 habitants a l'horitzó del Pla territorial de les Terres de l'Ebre de l'any 2016

Per això, el Pla preveu destinar 560 hectàrees a nou sòl residencial distribuïdes en els diferents sistemes en funció de les seves potencialitats de creixement, i, així mateix, estableix els paràmetres i criteris per a l'ordenació del sòl residencial i també les determinacions generals per a la planificació urbanística del sòl urbanitzable.

Infraestructures viàries i ferroviàries. Per tal de ser útil al seu objectiu d'afavorir el desenvolupament sostenible de les Terres de l'Ebre, el Pla territorial preveu la millora de les comunicacions a les quatre comarques, tant per a facilitar la mobilitat interna com per a assegurar la connexió amb les grans infraestructures de transport de Catalunya.

Es pretén fer més accessible el conjunt del territori i, amb aquesta finalitat, identifica les vies de caràcter bàsic i fa les propostes necessàries per a millorar-ne la qualitat.

El Pla opta obertament per la potenciació del ferrocarril com a sistema de transport estratègic que ha de permetre millorar la mobilitat en tot l'àmbit de les Terres de l'Ebre.

Aquesta opció es concreta en l'aprofitament local de les oportunitats que ofereix el corredor del Mediterrani i en la definició d'un sistema de transport ferroviari que comuniqui les principals poblacions del Baix Ebre i el Montsià amb l'estació central de l'Aldea-Tortosa-Amposta. El Pla territorial aposta per potenciar aquesta estació com a plataforma logística intermodal sobre el corredor

del Mediterrani i, en aquest sentit, preveu: la creació dels serveis i accessos necessaris; l'impuls d'una terminal de mercaderies; la potenciació del sòl industrial; i la conversió a ample de via internacional.

Ports. Es preveu actuacions en ambdós fronts portuaris, marítim i fluvial, per a potenciar el desenvolupament

tat una important via de comunicació fluvial que ha permès desenvolupar-hi una gran quantitat d'activitats: pesca, natació, vela, activitats lúdiques, comerç i indústria. En l'actualitat és una peça bàsica per a la promoció turística de les Terres de l'Ebre.

Entre les principals actuacions previstes, es recupera i es reforça el projecte de na-

vei d'aviació a l'agricultura i silvicultura; servei d'aerotaxi; aviació privada; i protecció civil (extinció d'incendis...).

Altres serveis. El Pla territorial vol que es defineixin en l'horitzó del 2016 les necessitats de les Terres de l'Ebre pel que fa a subministrament generalitzat de gas natural a través de xarxa,

delta de l'Ebre, aprovat el 1995. Així mateix, estableix les directrius generals i específiques que caldrà respectar en cada cas.

Actuacions específiques. Els objectius de reequilibri territorial, social i econòmic, i de sostenibilitat i de respecte al medi ambient presideixen totes les actuacions específiques destina-

social, industrial, pesquer, turístic i comercial.

El Pla territorial recull diverses actuacions sobre el front portuari marítim amb la finalitat de millorar la integració port-ciutat i fomentar l'atractiu de la zona portuària per a activitats lúdiques i esportives; millorar el sistema portuari per a aconseguir una major funcionalitat de totes les instal·lacions; crear un nou port pesquer a Deltebre; i potenciar, com a plataforma comercial portuària del sud de Catalunya, el sistema portuari dels Alfacs.

En tot cas, aquestes actuacions es complementen amb les previstes al Pla de ports de Catalunya en l'àmbit dels ports de les Terres de l'Ebre.

Navegabilitat del riu. L'Ebre, gràcies a la seva navegabilitat mil·lenària, ha es-

vegabilitat del riu, ja en marxa, com a peça bàsica de la potenciació turística de les Terres de l'Ebre, i, en aquest sentit, preveu: la incorporació de les propostes del projecte de navegació fluvial amb les reserves per als embarcadors (construcció i rehabilitació de 24 embarcadors), i la necessitat de redactar plans especials d'ordenació de les façanes fluvials dels municipis, la recuperació del canal de navegació Carles III i la construcció d'una dàrsena a cada extrem.

Aeròdrom. Per tal de complementar les infraestructures de mobilitat, el Pla territorial planteja crear un aeròdrom a les Terres de l'Ebre que cobreixi les necessitats endògenes d'infraestructura aeronàutica actuals i futures en els camps següents: ser-

el subministrament elèctric, instal·lacions de gestió de residus municipals i industrials, sanejament de les aigües residuals, i accés a les prestacions telemàtiques de banda ampla.

Ordenació del sòl lliure. El Pla territorial, a més d'indicar i orientar les intervencions en el territori amb les quals s'aportarà el desenvolupament sostenible a les Terres de l'Ebre, té la funció d'analitzar els sòls destinats a acollir els diferents usos i els espais que cal protegir.

Així, delimita el sòl no urbanitzable i relaciona els espais d'especial valor natural o agroforestal, per als quals determina els nivells de protecció i els usos compatibles. Igualment assumeix i, en alguns aspectes, actualitza el contingut del Pla director del

des al Delta i als Ports de Be-seit.

El Pla territorial assumeix plenament i consolida la filosofia i les directrius del Pla director del delta de l'Ebre. Així, preveu i assegura el tractament específic d'aquesta zona singular com a millor garantia per mantenir la compatibilitat de la seva doble funció: ecològica i econòmica.

Es valora la situació del Delta pel que fa al risc de regressió i de subsidència i fa propostes d'actuació condicionades als estudis pertinents i al Pla de protecció integral del delta de l'Ebre. El Pla també defensa la importància ecològica i territorial del massís dels Ports i garanteix la preservació dels seus valors establint els criteris de desenvolupament sostenible de l'àrea.